

ВИТРАТИ ДІЯЛЬНОСТІ: ОГЛЯД АНГЛОМОВНОЇ НАУКОВОЇ ТА НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Одним з основних питань для ефективного функціонування підприємства є облік та контроль витрат. Керівник або власник підприємства повинен знати скільки буде коштувати виробництво тієї чи іншої продукції, який прибуток від її реалізації в загальному обсязі прибутку, чи є можливість збільшити або зменшити ціну на цю продукцію. Раціональне управління витратами є запорукою фінансової стабільності та стійкості у роботі товаровиробників. Недооцінка ролі управління даним об'єктом обліку зумовлює значні витрати підприємств і організацій, що у кінцевому випадку негативно впливає на рівень виробничих витрат та на результати господарювання. Управління витратами передбачає управління процесами та факторами, що впливають на формування витрат, їх рівень та склад, головне в якому – попередження нераціонального використання ресурсів. Отже, питання обліку витрат є актуальним для всіх підприємств не лише в Україні, а й в зарубіжних (в тому числі англomовних) країнах.

Питання обліку витрат в своїх працях розглядають такі зарубіжні вчені: Армітеґ Сет (Armitage Seth), Вейґанд Джеррі (Jerry J. Weygandt), Гаррісон Рей (Ray S. Garrison), Германсон Роджер (Roger H. Hermanson), Джоші Сатіш (Joshi Satish), Едвардс Джеймс (James Don Edwards), Еткінсон Ентоні (Anthony A. Atkinson), Каплан Роберт (Robert S. Kaplan), Кіесо Дональд (Donald E. Kieso), Кохен Деніел (Cohen Daniel), Лестер Лів (Lave Lester), Матеї Ані (Matei Ani), Мітчел Олівія (Mitchell Olivia) та інші.

Інформація про витрати підприємства міститься в Звіті про прибутки та збитки, також як і про доходи.

Даний звіт включає інформацію про:

1. Собівартість реалізованої продукції.
2. Операційні витрати.
3. Інші доходи та витрати.

Звіт про прибутки та збитки розділяє операційні витрати на: витрати на збут та адміністративні витрати. Таким чином, користувачі звіту можуть побачити скільки витрат понесено на збут продукції і скільки на адміністрацію підприємства. Користувачі також можуть робити порівняння з минулими роками.

Деякі автори визначають собівартість продукції, як:

1. витрати, що прямо пов'язані з доведенням продукції до стану, придатного для продажу. Такі витрати включатимуться в ціну також як і праця та інші витрати виробництва;

2. всі витрати, понесені на об'єм та асортимент продукції, виготовленої протягом періоду.

Частина собівартості продукції, встановленої до фактично проданої продукції протягом періоду, відображається як собівартість проданої продукції. Залишкова частина собівартості відображається як актив у балансі.

Витрати на збут – це витрати, понесені на продаж та маркетинг. Наприклад: заробітна плата та комісійні персоналу, що займається збутом, витрати на рекламу, доставку; амортизацію, оренду торговельного приміщення.

Адміністративні витрати – витрати, понесені для загального управління підприємством. Наприклад, заробітна плата адміністративного персоналу, оренда, амортизація адміністративного приміщення та ін.

Витрати на збут та адміністративні витрати формують таке поняття, як витрати періоду, так як вони не розглядаються як витрати, що повинні прямо відноситися до виробництва продукції та як частина витрат запасів.

Чому такі витрати не розглядаються як собівартість продукції? В деяких випадках, такі витрати не є матеріальними та не мають реального призначення, щоб відносити їх до собівартості запасів. А в більшості випадках, витрати, особливо адміністративні, є непов'язаними чи непрямо пов'язаними до процесу виробництва продукції взагалі.

Традиційна система витрат бухгалтерського обліку класифікує витрати на витрати виробництва та невиробничі витрати, базуючись на відповідні функції.

Витрати виробництва – це всі витрати, що трансформують сировину в готову продукцію. Наприклад, прямі витрати (матеріали, праця). Вони займають найбільшу питому вагу у загальному обсязі витрат підприємства.

Виробництво готової продукції включає сировину і матеріали, працю та ЗВВ. ЗВВ включають матеріали та працю, які прямо не відносяться до готової продукції, такі витрати як амортизація, страхування, опалення та електрика, понесені в процесі виробництва. Сировина та виробництво об'єднані в звіті про собівартість виробленої продукції. Даний звіт складається переважно для внутрішніх користувачів, такі деталі рідко розкриваються в публічних фінансових звітах.

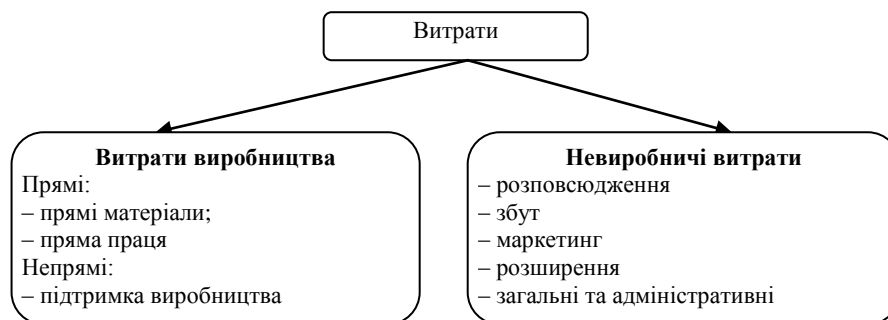

Рис. Функціональна класифікація витрат

Прямі витрати виробництва – такі, які легко можуть бути переведені на виготовлену продукцію чи надану послугу. Інші витрати виробництва відносяться до непрямих. Ці витрати з’являються, щоб підтримати виробництво різної продукції. Тому, у відношенні таких витрат можна використати назву “на підтримку виробництва”. Також такі витрати розглядаються як загальновиробничі чи “загрузка”. До них відносять заробітну плату та винагороди, виплачені контролерам (інспекторам) виробництва та робітникам, зайнятим в діяльності, що не може бути легко віднесена до певного виробництва. Така діяльність включає нагляд за роботою обладнання, складування запасів, підтримку обладнання в робочому стані. Кожна з цих діяльностей є суттєвою для функціонування підприємства та більшість робітників зайняті саме в таких видах діяльності.

Також зустрічаються такі терміни, як контрольовані та неконтрольовані витрати. Контрольовані витрати – це такі, які в більшому ступені знаходяться під впливом менеджера, в дійсності – це витрати, за які менеджер уповноважений брати на себе відповідальність. Наприклад, менеджер по ремонту має можливість дозволяти використовувати запаси в цілях ремонту. Неконтрольовані витрати – витрати, над якими він вже не має значного впливу. Наприклад, менеджер по ремонту не має контролю над своєю заробітною платою, але має хтось інший.

Отже, ознайомившись з працями зарубіжних вчених, можна зробити висновок, що автори в своїх працях розглядають, в принципі, однакову класифікацію та визначення витрат, яка потрібна для визначення вартості продукції та, відповідно, для ціноутворення.

Управлінський облік витрат виробництва має за мету забезпечення інформацією менеджерів підприємства для прийняття ними обґрунтованих рішень щодо ефективного використання праці, виробничих запасів та основних засобів. Тому інформація про витрати виробництва в управлінському обліку має бути якнайдетальніша і оперативна. Цінною вона для менеджерів може бути лише за умови, що вона конкретизована і надається їм, як правило, до завершення виробничого процесу або й до його початку як прогнозна.

За свідченням зарубіжних дослідників, менеджери віддають перевагу своєчасній інформації (що може бути не досить точною) ніж уточненій, але поданій тоді, коли вплинути на процес формування витрат уже неможливо. Витрати виробництва в управлінському обліку узагальнюються з метою забезпечення аналітичності інформації, що дає змогу оцінювати ефективність витрат на виробництво конкретного виду продукції (робіт, послуг).

Оскільки управлінська діяльність менеджерів будь-якого підприємства в умовах ринку спрямована на отримання максимально можливої суми прибутку, що визначається як різниця між цінами продажу (доходами) і собівартістю реалізації продукції (робіт, послуг), то реальний вплив на прибутковість підприємства менеджери можуть здійснювати через формування витрат виробництва, оскільки ціновий фактор від них, як правило, не залежить бо формується в результаті попиту та пропозиції. Для збереження і покращення загальної прибутковості підприємства керівництво повинно знати розміри специфічних витрат і прибутків на будь-який момент, по окремих видах продукції, по кожному цеху та по інших структурних підрозділах підприємства. Облік витрат дає цю інформацію, допомагає контролювати витрати, встановлюючи критерії ефективності виробництва.

КУРГІНЯН

Магістрант Інституту обліку і фінансів, ОАМ 18

Житомирський державний технологічний університет